

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ความสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญภาคหนึ่งของประเทศไทย¹ ในปี พ.ศ. 2530 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ 155,367.12 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 12.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 48,539 ล้านบาทหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.5 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว อ้อย ส่วนใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นภาคที่มีการปศุสัตว์เป็นจำนวนมากอีกด้วย โดยเฉพาะ โคและกระบือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่จำนวน 105,533,963 ไร่² หรือคิดเป็นร้อยละ 32.91 ของพื้นที่ประเทศ (ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 320,695,888 ไร่) ในปี พ.ศ. 2529 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรถึง 56,195,523 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.28 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมดของประเทศ (ประเทศไทยมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 129,845,013 ไร่) นอกจากนี้แล้วภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานมากที่สุด³ คือประมาณ 10.1 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งอยู่ในภาคเกษตรร้อยละ 64.2 ของแรงงานทั้งหมดของภาค และด้วยเหตุที่มีปัจจัยการผลิตที่สำคัญเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรและเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹ บัญชีประชาชาติ, กอง, ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด อนุกรมใหม่ ฉบับปี 2524-2530. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรกฎาคม 2532.

² ศูนย์สถิติการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2529/30. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2531 : หน้า 208-209.

³ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, "โอกาสและแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สำนักงานรัฐมนตรี, กรกฎาคม 2532, หน้า 1-3.

2.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

พื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีประมาณ 60 ล้านไร่⁴ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.9 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค ยังคงทำการเกษตรแบบอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ (Rained Fall Area) และเป็นการเกษตรเพื่อยังชีพซึ่งยังมีความล้าหลังอยู่มาก กอปรกับสภาพทางธรรมชาติทั้งดินและน้ำไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร จึงทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตและผลผลิตต่อไร่ของพืชที่สำคัญต่ำกว่าภาคอื่น ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ย และต้นทุนเฉลี่ย ปีเพาะปลูก 2530/31

	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	ใต้	กลาง	รวมทั้งประเทศ
ข้าวนาปรัง					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	361,559	854,327	3,136,422	211,682	4,563,990
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	444	625	644	420	615
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	1,075.71	1,420.98	1,488.00	1,211.53	1,440.68
ข้าวนาปี					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	25,950,364	12,590,919	11,752,901	3,615,859	53,910,043
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	223	368	362	304	292
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	979.38	979.38	968.25	932.41	875.61
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	2,763,417	5,137,017	3,015,247	25,358	10,941,039
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	326	320	342	226	328
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	757.07	741.64	765.10	-	751.77

⁴อ้างแล้ว, "โอกาสและแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" หน้า 1-8.

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

	ตะวันออก เจียงเหนือ	เหนือ	ใต้	กลาง	รวมทั้งประเทศ
มันสำปะหลัง					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	5,926,308	720,463	3,232,588	-	9,879,359
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	2,210	2,433	2,459	-	2,307
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	884.49	946.15	976.47	-	919.44
ถั่วลิสง					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	201,877	425,186	102,063	33,493	762,619
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	214	222	230	186	219
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	1,016.09	1,091.01	1,091.48	1,047.58	1,041.13
ปอแก้ว					
- เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	960,787	-	44,668	-	1,005,455
- ผลผลิต (บาท/ไร่)	170	-	249	-	173
- ต้นทุน (บาท/ไร่)	833.10	-	897.85	-	864.97

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร, "สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2530/31"

ในการพัฒนาทางด้านชลประทาน สามารถดำเนินการได้เฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะทำได้เท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในการพัฒนาคือมีแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับการพัฒนาชลประทานน้อย และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมบางแห่งประชาชนได้เข้าไปครอบครองอาศัยอยู่แล้ว จากตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ว่า เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ทั้งหมด นอกจากนี้แล้วเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของพื้นที่ชลประทานกับพื้นที่ถือครองทางการเกษตรจะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีสัดส่วนนี้ต่ำที่สุด (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.2 เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จรายภาคในระหว่างปี 2525-2529

หน่วย : ไร่

ภาค พ.ศ.	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	รวมทั้งประเทศ
2525	2,741,160 (2.60)	4,662,842 (4.40)	11,530,718 (17.76)	1,817,570 (4.11)	20,752,290 (6.47)
2526	2,958,689 (2.80)	5,110,963 (4.82)	11,593,532 (17.85)	1,992,940 (4.51)	21,656,124 (6.75)
2527	3,265,336 (3.09)	5,442,949 (5.13)	12,060,482 (18.57)	2,097,355 (4.75)	22,866,122 (7.13)
2528	3,619,034 (3.43)	5,841,073 (5.51)	12,172,712 (18.75)	2,256,329 (5.11)	23,889,148 (7.45)
2529	3,746,218 (3.55)	6,104,077 (5.76)	12,254,217 (18.87)	2,342,565 (5.30)	24,447,077 (7.62)
พื้นที่ประเทศ	105,533,963	106,027,680	64,938,253	44,196,992	320,696,888

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "สถิติการเกษตรของประเทศไทย
ปีเพาะปลูก 2530/31"

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงร้อยละของเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จต่อพื้นที่ของประเทศ

ตารางที่ 2.3 สัดส่วนระหว่างพื้นที่ชลประทานกับพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ปี 2525-2529

หน่วย : ไร่ชล

ภาค พ.ศ.	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	ใต้	กลาง	รวมทั้งประเทศ
2525	5.19	16.91	40.05	12.66	16.66
2526	5.55	18.29	40.44	13.88	17.43
2527	6.04	19.20	42.17	14.68	18.25
2528	6.54	20.02	41.99	14.96	18.58
2529	6.67	21.05	41.70	15.33	18.83

ที่มา : จากการคำนวณตารางที่ 2.2

การทำเกษตรยังคงมีความล้าหลังและการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพืชเศรษฐกิจหลายชนิดของเกษตรกรยังต่ำอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ (ตารางที่ 2.1) จากข้อมูลรายได้และรายจ่ายที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกร แยกประเภทตามที่มาของรายได้ ปีการเพาะปลูก 2530/31 (ตารางที่ 2.4) ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทำการเกษตรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4,355.99 บาทต่อครัวเรือนต่อปีเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าภาคอื่น ๆ จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตของภาคเกษตรต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นทำให้รายได้ที่เป็นตัวเงินจากการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้หลักของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าภาคอื่นของประเทศ กล่าวคือ รายได้ที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายเท่ากับ 11,020.50 บาทต่อครัวเรือนของปีเพาะปลูก 2530 โดยแบ่งเป็นรายได้จากพืช 8,153.81 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่าภาคอื่นประมาณ 2-3 เท่า และรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เท่ากับ 2,761.86 บาทต่อครัวเรือน (ต่ำกว่าภาคอื่นค่อนข้างมากเพราะการเลี้ยงสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มักจะเลี้ยงไว้ใช้งาน)

ตารางที่ 2.4 รายได้และรายจ่ายที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกร แยกประเภท ตามที่มาของรายได้ เป็นรายภาค ปีเพาะปลูก 2530/31

หน่วย : บาท/ครัวเรือน

ประเภทที่มาของรายได้	ภาค	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
- รายได้ภาคเกษตร		11,020.50	18,027.67	36,062.89	20,550.20	18,165.90
- พืช		8,153.81	15,059.28	28,640.61	15,146.09	14,197.27
- สัตว์		2,761.86	2,729.46	7,078.84	4,739.61	3,709.38
- อื่นๆ		122.38	238.93	343.44	664.50	259.25
- รายจ่ายภาคเกษตร		4,355.99	9,375.65	22,670.21	8,281.77	9,155.77
- พืช		2,918.61	6,217.27	14,764.84	3,715.76	5,808.72
- สัตว์		683.88	1,544.42	5,428.16	1,929.38	1,840.79
- อื่นๆ		753.50	1,613.96	2,477.21	2,636.63	1,506.26
- รายได้สุทธิภาคเกษตร		6,664.06	8,652.02	13,392.68	12,268.43	9,010.13
- รายได้นอกภาคเกษตร		11,246.00	9,944.95	17,605.14	21,687.55	13,296.31
- รายได้สุทธิครัวเรือน		17,910.06	18,596.97	30,997.82	33,955.98	22,306.44

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2530/31"

จากข้อมูลสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2529 ในตารางที่ 2.5 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุดคือเท่ากับ 2,555 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยมีรายได้จากการทำงาน 1,469 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน และรายได้จากการเกษตร 537 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน จึงเห็นได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความยากจนอยู่มากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

ตารางที่ 2.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้

หน่วย : บาท/ครัวเรือน/เดือน

แหล่งที่มารายได้	ตะวันออกเฉียงเหนือ ¹	เหนือ ²	กลาง ³	ใต้ ⁴
รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน	2,555	3,106	4,006	3,657
รายได้ประจำที่เป็นตัวเงิน	2,525	3,084	3,951	3,613
รายได้ที่เป็นตัวเงิน	1,606	2,224	3,008	2,777
- รายได้จากการทำงาน	(1,469)	(2,015)	(2,766)	(2,566)
- ค่าแรงและเงินเดือน	636	910	1,204	1,170
- กำไรสุทธิที่ไม่ใช่เกษตร	292	484	774	734
- กำไรสุทธิการเกษตร	537	613	784	624
- กำไรสุทธิการให้เช่าห้อง	4	8	4	29
- รายได้จากทรัพย์สิน	(12)	(34)	(36)	(14)
- เงินได้จากการช่วยเหลือ	(125)	(175)	(206)	(197)
รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน	919	860	943	836
รายได้อื่นๆ	30	22	55	44

ที่มา : ¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ, "รายงานสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2529" ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตารางที่ 4.1 หน้า 31-32.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, "รายงานสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2529" ภาคเหนือ ตารางที่ 4.1 หน้า 31-32.

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ, "รายงานสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2529" ภาคกลาง ตารางที่ 4.1 หน้า 31-32.

⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ, "รายงานสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2529" ภาคใต้ ตารางที่ 4.1 หน้า 31-32.

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นผลรวมของหมวด

เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคล (GRP Per Capital) ในตารางที่ 2.6 จะเห็นว่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ 8,343 บาท ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศประมาณ 2.75 เท่า แสดงว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่น ๆ ของประเทศยังมีอยู่มาก

ตารางที่ 2.6 ผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตที่เฉลี่ยต่อบุคคลแยกตามภาค ปี พ.ศ. 2530

ภาค	ผลผลิตภาค (ล้านบาท)	ร้อยละ	ผลผลิตที่เฉลี่ยต่อบุคคล (บาท)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	155,367	12.6	8,343
เหนือ	135,283	11.2	13,185
ใต้	122,471	10.0	17,506
กลาง ยกเว้นปริมณฑล	212,744	17.2	23,210
กรุงเทพฯและปริมณฑล	605,165	49.0	71,566

ที่มา : ผลผลิตภาคและจังหวัด อนุกรมใหม่ปี พ.ศ.2524-2530, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.3 ความไม่เท่าเทียมระหว่างภาคของประเทศไทย

แม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2 ฉบับแรก ได้พยายามโยกย้ายทรัพยากรต่างๆ ไปสู่ภาคที่ยังล้าหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁵ แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างกันในด้านรายได้และการผลิตกลับขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3.1 ความไม่เท่าเทียมในด้านความเจริญเติบโตระหว่างภาค

ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประเทศไทย ในที่นี้จะพิจารณาศึกษาความไม่เท่าเทียมในรายได้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถ้าพิจารณาถึงความแตกต่างของผลผลิตในแต่ละภาคแล้ว จากตารางที่ 2.7 ผลผลิตทั้งหมด ณ ระดับราคาคงที่ในช่วง พ.ศ.2518-

⁵Ibid, Thailand Northeast Economic Development Planning : A Case Study in Regional Planning, p. 33-38.

2530 ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 242 พันล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 118.6 ในช่วงระยะเวลา 12 ปี ภาคกลางเป็นภาคที่ผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ ซึ่งการเพิ่มผลิตภัณฑ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสัดส่วนที่ต่ำนี้ ทำให้ส่วนแบ่งของผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงจากร้อยละ 16.2 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดใน พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 13.7 ใน พ.ศ. 2530 และในช่วงเวลาเดียวกันนี้ภาคกลางมีส่วนแบ่งของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.6 เป็นร้อยละ 52.9 ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นทำให้อัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นมาก แต่เป็นไปในทางที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ภาคกลาง

ตารางที่ 2.7 แสดงผลิตภัณฑ์แยกตามภาค ณ ระดับราคาคงที่ พ.ศ. 2515

หน่วย : พันล้านบาท

	รวมทั้ง- ประเทศ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียง- เหนือ	ใต้	ตะวันออกเฉียง	ตะวันตก
การเพิ่มขึ้น							
พ.ศ. 2518	204	93	28	33	21	15	14
พ.ศ. 2530	446	236	52	61	42	32	23
เพิ่มขึ้น	242	143	24	28	21	17	9
ร้อยละ	118.6	153.8	85.7	84.8	100	113.3	64.3
ส่วนแบ่ง							
พ.ศ. 2518	100.0	45.6	13.7	16.2	10.3	7.4	6.8
พ.ศ. 2530	100.0	52.9	11.6	13.7	9.4	7.2	5.2
เปลี่ยนแปลง	-	+7.3	-2.1	-2.5	-0.9	-0.2	-1.6

ที่มา : ฝ่ายผลิตภัณฑ์ภาค กองบัญชาประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.3.2 ความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้

ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคนั้น ไม่เพียงแต่เป็นความแตกต่างในด้านระดับผลิตภัณฑ์ของภาคและอัตราการเจริญเติบโตเท่านั้น แต่ยังเป็นความแตกต่างในระดับรายได้ต่อบุคคลอีกด้วย มีข้อมูลชี้ให้เห็นว่ารายได้ต่อบุคคลของประชากรในภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีความแตกต่างกันมากและมีแนวโน้มที่จะแตกต่างกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคกลาง และเพื่อเป็นการสะดวกในการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างดังกล่าว จึงได้แสดงตัวเลขผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลในแต่ละภาคในรูปของสัดส่วนของผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 2.8 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า รายได้ต่อบุคคลในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันมาก โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีรายได้ต่อบุคคลต่ำที่สุด คือประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของค่าเฉลี่ยของประเทศ ในขณะที่กรุงเทพฯและปริมณฑล มีรายได้ต่อบุคคลสูงสุดคือ สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศประมาณ 2-3 เท่า

ตารางที่ 2.8 ผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลในแต่ละภาคในรูปของสัดส่วนของผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศในช่วง พ.ศ. 2518-2530

หน่วย : ไร่ชยะ

พ.ศ.	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันตก	ภาคกลาง	กรุงเทพและปริมณฑล
2518	46.4	65.8	80.7	128.6	112.3	85.8	289.7
2520	39.8	60.3	85.2	132.8	117.1	88.2	301.3
2522	40.9	62.2	81.9	112.1	104.0	85.7	309.0
2524	40.4	63.0	76.7	112.8	92.2	92.0	310.2
2526	43.8	63.0	75.4	116.5	92.3	90.0	296.7
2528	44.3	65.7	74.9	121.8	98.8	93.1	283.0
2530	39.2	59.9	71.9	119.9	88.8	86.5	307.8

ที่มา : ฝ่ายผลิตภัณฑ์ภาค กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้โดยส่วนรวมแล้วประเทศจะมีการเจริญเติบโตขึ้น แต่ความแตกต่างในระดับการพัฒนาของภาคต่างๆ กลับกลายเป็นปัญหาที่สำคัญมากขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างภาคต่างๆ ทั้งระดับผลิตภัณฑ์ของภาคและรายได้ต่อบุคคล หรือแม้แต่อัตราการเติบโตก็ตาม ได้ขยายตัวและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

2.4 การวางแผนและนโยบายในอดีต

2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามจัดวางระเบียบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการจัดสรรการลงทุนของรัฐบาลในช่วงก่อนที่จะเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม คือตั้งแต่ พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา ในขณะที่ยังมีการพัฒนาในประเทศ แต่กลับเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ไม่ประสาน สอดคล้องกันและปราศจากทิศทางที่แน่นอน ต่อมาธนาคารโลกได้เสนอแนะให้มีการจัดทำแผนพัฒนาในระดับประเทศ โดยเป็นการวางแผนในระยะยาวจึง ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2502 โดยมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาในระดับชาติ ซึ่งที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ โดยสรุปได้ดังนี้

แผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และได้เน้นในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณผลผลิตพืชผลทางเกษตรกรรม รวมทั้งการสงวนป่าและการปรับปรุงการขนส่งและสื่อสารให้สะดวกยิ่งขึ้น สำหรับการส่งเสริมการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรมนั้น ได้ใช้วิธีส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้เอกชนเข้าดำเนินการในด้านการพาณิชย์ นอกจากนี้แล้วรัฐยังมีจุดหมายและนโยบายที่จะขยายมูลค่าสินค้าออกให้สูงขึ้นตามการขยายตัวของการผลิต

แผนพัฒนาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคม เพื่อให้ระบบสังคมเจริญก้าวหน้าควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และได้ให้ความสำคัญในด้านพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการพัฒนาส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชนบทในท้องที่ทุรกันดารและห่างไกล ส่วนการวางแผนในภาคเอกชนนั้น รัฐได้สนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการในด้านต่างๆ และยังสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับเอกชนอีกด้วย

แผนพัฒนาฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ได้มีนโยบายสนับสนุนการรักษาความมั่นคง โดยถือว่าความมั่นคงของชาติมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด รัฐต้องแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และพยายามเพิ่มรายได้ประชาชาติให้สอดคล้องกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจ โดยระดมทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้จะมีการขยายบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ลดอัตราการเพิ่มประชากร ยกกระตือรือร้นการมีงานทำ และแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินเพื่อป้องกันไม่ให้นักลงทุนลดลงมากเกินไป

แผนพัฒนาฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้สามารถขยายกำลังผลิต การลงทุน และเสริมสร้างการมีงานทำให้แก่ประชาชน และได้นำนโยบายลดช่องว่างในสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชาชน โดยเร่งให้มีการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ลดอัตราเพิ่มและปรับปรุงคุณภาพของประชากรให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังได้เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากร ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของชาติให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด และยังสนับสนุนขีดความสามารถในการป้องกันประเทศและแก้ปัญหาในบางพื้นที่เพื่อความมั่นคงของประเทศ

แผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) มีนโยบายที่จะฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ลดการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตในด้านเกษตร ส่วนการปรับโครงสร้างในด้านอุตสาหกรรม ก็มุ่งลดการพึ่งพาการนำเข้า ส่งเสริมการส่งออกและกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค ลดอัตราเพิ่มของประชากรควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพของประชากร ตลอดจนจัดบริการสังคมต่างๆ โดยกระจายไปสู่ชนบทเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาค่าเงินบาทในชนบทที่ล้าหลัง และยังมีนโยบายที่จะประสานการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติให้สอดคล้องกัน อีกทั้งทำการปฏิรูประบบบริหารงานพัฒนาของรัฐ

แผนพัฒนาฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ทำการเร่งฟื้นฟูความมั่นคงทางเศรษฐกิจและฐานะการเงินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับการออม-การลงทุน ดุลการค้าของภาครัฐบาล ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ปรับโครงสร้างระบบการเงินของประเทศ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในด้านการระดมเงินออมระยะยาว ให้เลื้อยอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ภาคเอกชนและส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ

2.4.2 การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอดีต

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึง การพัฒนาต่าง ๆ ที่สำคัญของประเทศ แต่ในที่นี้จะ เน้นในส่วนที่แผนพัฒนาฯ ได้ให้ความสนใจต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพิเศษ โดยสรุปได้ดังนี้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 อันเป็นฉบับแรกนั้น นโยบายการพัฒนา กล่าวถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไป ไม่มีการแบ่งออกเป็นภาคต่าง ๆ อย่างเด่นชัด

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ได้เน้นถึงว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และมีพลเมืองหนาแน่นถึงเกือบ 1 ใน 3 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่กลับเป็นส่วนภูมิภาคที่ยากจนที่สุด ดังนั้นนโยบายหลักในการพัฒนาภาคนี้จึงเป็นการเร่งรัดพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น โดยด่วนที่สุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทรัพยากรธรรมชาติน้อยและมีลักษณะภูมิประเทศค่อนข้างจะแห้งแล้งทุรกันดาร คณะกรรมการพัฒนาภาคจึงได้เน้นหนักการส่งเสริมอาชีพและสวัสดิการของราษฎรเป็นหลัก ด้วยวิธีการขยายและริเริ่มโครงการขึ้นพื้นฐาน เช่น โครงการจัดหาน้ำ โครงการคมนาคม และโครงการพลังงาน เป็นต้น

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ได้วางแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลาย ๆ ด้าน ในด้านการเกษตรได้เสนอแนะให้ปลูกพืชหลายชนิดเพื่อเป็นการขยายประเภทการผลิต ด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่และการพาณิชย์ ต้องพยายามขยายบทบาทในการแปรรูปวัตถุดิบ ได้แก่ อุตสาหกรรมปศุสัตว์ น้ำตาล ยาสูบ ฝ้ายและปอ ในด้านการคมนาคมขนส่งควรซ่อมแซมบำรุงรักษาเส้นทางที่มีอยู่แล้วให้อยู่ในสภาพที่ดี ส่วนการพัฒนาพลังงานควรมีการขยายระบบสายส่งไฟฟ้า นอกจากนี้แล้วในแผนฉบับนี้ยังได้วางแนวทางในการพัฒนาสังคมและชุมชน การสาธารณสุขและการศึกษาอีกด้วย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ได้มีนโยบายในการพัฒนา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภทคือ พื้นที่ที่ประชาชนมีรายได้ต่ำมาก โดยเฉพาะจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์และร้อยเอ็ด ให้เร่งโครงการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบ จัดระบบชลประทานขนาดย่อย และส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน ส่วนพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งมาก ต้องทำการขุดลอกคูคลองหนองน้ำที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นที่เก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และเร่งฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารบริเวณแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีตอนบน

รวมทั้งบริเวณเทือกเขาภูพาน สำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาธรรมชาติพิเศษ โดยเฉพาะบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ จะเน้นการพัฒนาทั้งในสาขาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร การปรับปรุงแหล่งน้ำและการจัดระบบชุมชน

แผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นเขตเกษตรล้าหลัง และทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมใน 2 พื้นที่คือ พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้และพื้นที่อีสานตอนล่าง 19 อำเภอชายแดน ในการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้มีพื้นที่เป้าหมายจำนวน 2.1 ล้านไร่ โดยมีมาตรการในการพัฒนาคือ ทำการปฏิรูปที่ดิน ป้องกันน้ำท่วม และพยายามเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้แก่ประชาชน สำหรับการพัฒนาอีสานตอนล่างนั้น มีพื้นที่เป้าหมายจำนวน 1.396 ล้านไร่ โดยมีมาตรการในการพัฒนาคือ ทำการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร เร่งรัดพัฒนาชุมชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

แผนพัฒนาฉบับที่ 6 ในแผนฉบับนี้ การให้ความสนใจในส่วนของภูมิภาคได้ให้ความสำคัญกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จึงไม่ได้กล่าวถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกรณีเฉพาะในแผนพัฒนาฉบับนี้

2.5 แนวทางการพัฒนาภายใต้เงื่อนไขใหม่

ในปัจจุบันปัญหาความยากจนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับความสนใจจากภาครัฐบาลมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2532^๕ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเป็นจำนวน 6 พันล้านบาท ในโครงการต่างๆ ได้แก่ โครงการพัฒนาชนบท (กชช.) โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) โครงการสร้างงานในชนบท (กชช.) เป็นต้น เพื่อพัฒนาชนบทและแก้ปัญหาความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การแก้ปัญหาความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่าที่ผ่านมา นั้น รัฐได้พยายามเพิ่มรายได้และเพิ่มผลผลิตทางด้านการเกษตร แต่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิต การที่จะให้ความสำคัญในด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียวจึงกระทำไม่ได้ลำบาก เพราะต้องใช้ต้นทุนและเทคโนโลยีสูงในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาพืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของท้องถิ่น ดังนั้นหนทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนจึงควรเป็นหนทางอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ เช่น การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น

^๕ เรื่องเดียวกัน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า ก.

2.5.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต

เมื่อพิจารณาสาขาการผลิตของผลิตภัณฑ์ภาคจะพบว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงในสาขาต่าง ๆ จากตารางที่ 2.9 จะเห็นได้ว่าใน พ.ศ. 2518 มูลค่าการผลิตของสาขาเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับร้อยละ 26.3 ของมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรของประเทศ และลดเป็นร้อยละ 26.1 ใน พ.ศ. 2530 หรืออาจกล่าวได้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนแบ่งทางสาขาเกษตรลดลงร้อยละ 0.2 นอกจากนี้สาขาอุตสาหกรรมก็มีส่วนแบ่งลดลงร้อยละ 2.5 ส่วนสาขาที่มีส่วนแบ่งเพิ่มขึ้นคือ สาขาบริการ ซึ่งมีส่วนแบ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.2

ตารางที่ 2.9 การเปลี่ยนแปลงในส่วนแบ่งของผลิตภัณฑ์ภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ระดับราคาคงที่ พ.ศ. 2515

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			รวมทั้งประเทศ	
	2518	2530	การเปลี่ยนแปลง	2518	2530
เกษตรกรรม	26.3	26.1	-0.2	100	100
อุตสาหกรรม	7.5	5.0	-2.5	100	100
การก่อสร้าง	19.9	18.1	-1.8	100	100
การขนส่ง& คมนาคม	11.2	9.0	-2.2	100	100
การค้า	14.5	10.3	-4.2	100	100
บริการ	11.4	13.6	+2.2	100	100

ที่มา : ฝ่ายผลิตภัณฑ์ภาค กองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในระบอบปัจจุบันนี้ การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ขยายตัวมากขึ้น ทำให้โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (ตารางที่ 2.10) สาขาบริการซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น กล่าวคือใน พ.ศ. 2518 สาขาบริการมี

มูลค่าการผลิตคิดเป็นร้อยละ 8.3 ของผลิตภัณฑ์ภาค ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.8 และ 14.2 ใน พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2530 ตามลำดับ ในขณะที่การผลิตในสาขาเกษตรและอุตสาหกรรมมีมูลค่าลดลงจากร้อยละ 40.0 และร้อยละ 9.2 ของผลิตภัณฑ์ภาคใน พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 33.2 และร้อยละ 8.4 ในพ.ศ. 2530 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามสาขาเกษตรก็ยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 2.10 สัดส่วนสาขาการผลิตของผลิตภัณฑ์ภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ณ ระดับราคาคงที่ พ.ศ. 2515

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2530
เกษตรกรรม	40.0	37.6	33.2
อุตสาหกรรม	9.2	8.5	8.4
การก่อสร้าง	4.6	4.4	5.2
การขนส่งและคมนาคม	4.2	5.0	4.8
การค้า	15.1	14.3	12.7
บริการ	8.3	9.8	14.2
อื่นๆ	18.6	20.4	21.5

ที่มา : ฝ่ายผลิตภัณฑ์ภาค กองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.5.2 การเปลี่ยนแปลงของศักยภาพ

เมื่อพิจารณาที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และการสำรวจทางทรัพยากรพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้มีการค้นพบทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีปริมาณมากพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ เช่น หินเกลือ โปแตสเซียมธรรมชาติ เป็นต้น และยังมีที่ดินกว้างขวางและราคาถูกซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน

เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยรับจ้างทำงานอยู่ทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ

2) ด้านกายภาพ แม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและแห้งแล้งก็ตาม แต่ยังมีพื้นที่อีกหลายแห่งที่มีภูเขา ทิวทัศน์สวยงาม และภูมิอากาศหนาวเย็น เช่น จังหวัดเลย และยังมีแหล่งธรรมชาติที่มีทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำ เช่น บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง-ชี-มูล เป็นต้น

3) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจำนวนมากไม่น้อยที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง บริเวณบ้านเชียง ปราสาทหิน เขามะหาราช ฯลฯ นอกจากนี้บางพื้นที่ยังมีกิจกรรมเฉพาะเป็นพิเศษอีกด้วย เช่น งานช้างที่จังหวัดสุรินทร์ งานแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

4) ด้านภูมิศาสตร์ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือติดต่อกับประเทศลาวและกัมพูชา โดยมีแม่น้ำโขงไหลผ่านเป็นแนวตลอดเขตแดนระหว่างไทย-ลาว ซึ่งแม่น้ำโขงนี้เป็นแม่น้ำนานาชาติสายสำคัญสายหนึ่งของโลก และมีทรัพยากรน้ำเป็นจำนวนมากที่สามารถเอามาใช้ในการพัฒนาได้

2.5.3 การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ

ในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศหลายประการซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมดีขึ้น มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น การส่งออก การลงทุน ฯลฯ ส่งผลให้ประเทศไทยมีฐานะการเงินมั่นคงเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

2) ด้านการปกครอง นโยบายของรัฐมีความแน่นอนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด จึงสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่างประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้อัตราการขยายตัวด้านการลงทุนมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ

3) ด้านความร่วมมือระหว่างรัฐกับภาคเอกชน มีความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนมากขึ้น ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวนำในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยรัฐได้ให้ความสนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการลงทุน

4) ด้านการพัฒนา รัฐบาลได้พัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมแห่งใหม่ในการแข่งขันกับตลาดโลก และเป็นประตูใหม่ของประเทศ โดยสร้างท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบังและมาบตาพุด ตลอดจนปรับปรุงสนามบินอู่ตะเภา

5) ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วทำรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นอันดับ 1 ซึ่งจากการขยายตัวดังกล่าวส่งผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างมาก และมีรายได้ที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวกระจายออกไปในสาขาต่างๆ ซึ่งในอนาคตการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะขยายตัวออกไปในพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือไปจากพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก (กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต เชียงใหม่)

6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการขุดพบก๊าซธรรมชาติที่น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจากการสำรวจพบว่ามีปริมาณเพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ และมีแนวโน้มที่ขุดพบอีกในส่วนอื่นๆ ของภาค

7) ด้านความปลอดภัย ในระยะที่ผ่านมาความขัดแย้งอย่างรุนแรงทางลัทธิการเมืองได้สงบลง ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความปลอดภัยสูงไม่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน

2.5.4 การเปลี่ยนแปลงระหว่างประเทศ

1) ด้านการเมืองระหว่างประเทศ การเผชิญหน้าของประเทศมหาอำนาจในปัจจุบันเครียดหลายจุดเริ่มคลี่คลายลง เช่น บริเวณกลุ่มประเทศอินโดจีน ประเทศอัฟกานิสถาน ฯลฯ หลายประเทศที่มีลัทธิแตกต่างกันเริ่มมีการติดต่อและสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าขายเพิ่มขึ้น สำหรับประเทศไทยถือว่ามีความสัมพันธ์ในทางที่เป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับลาว เขมร และเวียดนาม

2) ด้านความช่วยเหลือ ประเทศพัฒนาแล้วและองค์กรระหว่างประเทศ

หลายองค์กร เริ่มให้ความสนใจที่จะช่วยเหลือด้านวิชาการและการเงินในการฟื้นฟูและบูรณะกลุ่มประเทศอินโดจีน เนื่องจากประเทศกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะยุติความไม่สงบที่เกิดขึ้นภายในประเทศ

3) ด้านการลงทุนระหว่างประเทศ ปัจจุบันการลงทุนระหว่างประเทศเป็นไปในลักษณะของบริษัทข้ามชาติมากขึ้น โดยเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายทางการค้า ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่บริษัทเหล่านี้ให้ความสนใจสูงพอสมควรในการที่จะเข้ามาลงทุน

ด้วยศักยภาพของทรัพยากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศดังกล่าว คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁷ เป็น 4 ข้อดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการค้าของประเทศอินโดจีน
2. เป็นศูนย์กลางรับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและเทคโนโลยีของกลุ่มประเทศอินโดจีน
3. พัฒนาการผลิตสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม
4. ส่งเสริมทางการท่องเที่ยว

---

⁷ เรืองเดียวกัน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 4-1.